

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Обґрунтовано особливу роль і значення продовольчої сфери як одного з важливих секторів економіки будь-якої країни у забезпеченні продуктами харчування населення. Економічну категорію «продовольча безпека» розглянуто з позицій таких багаторівневих ієрархічних рівнів: міжнародного (глобального) рівня; міждержавного союзу держав-членів Європейських спільнот (субрегіонального) та державного (національного). Окреслено складові щодо визначення рівня і критеріїв продовольчої безпеки на локальному та персональному рівнях, які виражаються за допомогою відповідних показників-індикаторів та є числовою характеристикою стану або динаміки змін у країні. Визначено групи зовнішніх і внутрішніх загроз продовольчій безпеці в Україні.

Ключові слова: продовольча безпека, оцінка рівня продовольчої безпеки країни, критерії та індикатори продовольчої безпеки.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства продовольча проблема має різний характер і надзвичайно актуальна. Продовольча сфера є одним із провідних секторів економіки будь-якої країни, окремих груп країн, регіонів, континентів світу, що зумовлює особливу роль і значення її кінцевої продукції в задоволенні потреб населення, у продуктах харчування, тобто у вирішенні продовольчої проблеми, яка належить до провідних проблем сучасності.

Як складова національної безпеки, продовольча безпека стає модулятором науково-технічного прогресу, чинником інтенсифікації виробництва, стимулом зростання продуктивних сил суспільства. Зважаючи на важливість аграрного сектору в гарантуванні продовольчої безпеки країни, суттєва частка належить ринку сучасних агротехнологій і його технологічно-технічному забезпеченню. Завдяки використанню досягнень генної інженерії продовольство значною мірою стає наукоємною продукцією [11].

Проблема продовольчої безпеки багаторівнева, тому розглядається і вирішується на різних взаємопов'язаних ієрархічних рівнях, кожен із яких має свої специфічні завдання та їхнє вирішення. За масштабом проблеми можна виокремити міжнародний (глобальний) рівень, міждержавний союз держав-членів Європейських спільнот (субрегіональний) та державний (національний), який має рівні нижчого порядку, такі як локальний (регіон, область) та домо-господарський (персональний). Міжнародний рівень продовольчої безпеки характери-

зується проблемою достатності продовольчого забезпечення населення планети, яка залишається гострою, незважаючи на зростання обсягів продовольства. Стан продовольчої безпеки на цьому рівні характеризується балансом світового виробництва та споживання. Важливо, щоб темпи розвитку сільського господарства не перевищували темпи зростання споживання, що сприятиме зменшенню кількості населення, яке потребує продовольчої допомоги. Головний аспект містить також обмеження впливу великих виробників, які можуть контролювати продовольчі ресурси і використовувати своє монопольне становище на глобальних ринках продовольства у власних політичних та економічних інтересах. На субрегіональному рівні необхідно досягнення збалансованого розподілу світового виробництва продовольства, його запасів і товарних потоків.

Стан дослідження. Наукові дослідження за напрямом продовольчої безпеки здійснюються активно, свідченням чого є низка фундаментальних праць щодо стану продовольчої безпеки країни, що визначається переліком існуючих загроз зовнішнього та внутрішнього характеру [1, 2, 5, 9, 10], а також удосконалення нормативно-законодавчої бази [6, 7, 8]. Найбільший внесок у дослідження продовольчої безпеки зробили вітчизняні науковці О. Гойчук, О. Діброва, М. Скидан, О. Нижник, Р. Тринько, О. Чечель. У економічній літературі та офіційних документах пропонуються різні варіанти складу загроз продовольчій безпеці. Є основна тенденція до розширення загроз та включення звичайних недоліків, що властиві кризовому періоду економіки. За такого підходу проблема продовольчої безпеки розчинається в загальних характеристиках економічного розвитку економіки країни, а на такій основі складно розробити заходи щодо її забезпечення.

Мета статті – розкриття основних критеріїв рівня оцінки та шляхів розвитку продовольчої безпеки та характерних їм загроз у внутрішній та зовнішній політиці економічної системи.

Виклад основних положень. Відповідно до Закону України «Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини», безпека харчових продуктів – це відсутність загрози шкідливого впливу харчових продуктів, продовольчої сировини та супутніх матеріалів на організм людини [8].

Під час проведення Всесвітнього конгресу з питань розвитку екологічно чистого сільськогосподарського виробництва (ФРН, Нюрнберг) 15–18 лютого 2007 р. Україна була прийнята в члени Міжнародної федерації екологічного сільського господарства – IFOAM, що дало можливість розширити ринок екологічно чистої продукції сільськогосподарського виробництва в Україні на основі міжнародних стандар-

тів. Це дасть змогу, з одного боку – наситити вітчизняний ринок безпечними та корисними для здоров'я продуктами харчування, з іншого – підвищити рівень експорту екологічно сертифікованої продукції [10, с. 93].

Харчовим продуктом є будь-який продукт, що в натуральному вигляді чи після відповідної обробки вживається людиною у їжу або для пиття. Продовольчою сировиною є продукція рослинного, тваринного, мінерального, синтетичного чи біотехнологічного походження, що використовується для виробництва харчових продуктів. Продовольчою продукцією є продукти, продовольча сировина та супутні матеріали. Неякісною продовольчою продукцією є продукція, якісні показники та споживчі властивості якої не відповідають нормам, зазначеним у нормативних документах та нормативно-правових актах, а також споживання (використання) якої пов'язане з підвищеним ризиком для здоров'я і життя людини [8]. Світова практика свідчить про загальну мотивацію у споживачів до екологічно чистої продукції, яка поєднує такі вимоги та очікування: якісне і гарантовано безпечне харчування, харчова (біологічна) цінність, збереження навколишнього середовища у процесі виробництва, відсутність у своєму складі генетично модифікованих організмів, безпосередній зв'язок з виробництвом [9, с. 118].

Розрахунок рівня продовольчої безпеки країни передбачає:

- ✓ визначення її рівня з кожного виду продуктів харчування, що внесені до споживчого кошика;
- ✓ визначення розміру фінансових ресурсів, які вивозяться за межі держави (втрачаються країною) в разі закупівлі імпортої продовольчої продукції;
- ✓ визначення розміру фінансових ресурсів, які вивозяться за межі країни як інвестиції та вкладаються у виробництво продуктів харчування;
- ✓ розміщення та рівень розвитку продуктивних сил агропромислового комплексу [3].

Продовольча безпека на локальному й домо-господарському рівнях характеризується можливістю фізичного та економічного доступу соціальних груп, сімей, окремих споживачів до продуктів. Підтримання продовольчої безпеки на цьому рівні залежить від макроекономічної політики, спрямоване на забезпечення ефективного попиту та продуктів харчування, зменшення розшарування за рівнем доходів у соціальних групах населення. Важливим є забезпечення мінімально необхідного рівня харчування для всіх соціально незахищених груп населення, подолання бідності.

Стан продовольчої безпеки держави оцінюється за двома індикаторами:

- ✓ обсягом перехідних запасів зерна, що зберігається до наступного врожаю;
- ✓ рівнем світового виробництва зерна в середньому на душу населення.

Величина перехідних запасів зерна розраховується у відсотках від річного світового споживання зерна, або в днях його загальносвітового споживання. Безпечним вважається 60-денний перехідний запас, тобто 17–20% усього зерна, яке споживається в країні. Цей індикатор характеризує стабільність продовольчої ситуації у світі, стійкість світового продовольчого ринку стосовно можливого впливу таких дестабілізуючих чинників, як неврожаї, стихійні лиха, фінансові кризи тощо [1].

Кожна країна має свої критерії продовольчої безпеки, визначає шляхи її забезпечення відповідного розвитку власного аграрного виробництва залежно від загального соціально-економічного стану і особливостей раціональної економіки. За методикою Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО) (англ. Food and Agriculture Organization, FAO), критерієм продовольчої безпеки є виробництво зерна на душу населення.

Наприклад, у США, Канаді, Франції цей показник становить 900–1000 кг на душу населення. Рівень запасу зерна, що рекомендується ФАО ООН, є орієнтовним і гранично допустимим. Діяльність ФАО спрямована на зменшення гостроти проблеми бідності і голоду у світі шляхом сприяння розвитку сільського господарства, поліпшенню харчування і вирішення проблеми продовольчої безпеки – доступності всім і завжди харчування, необхідного для активного та здорового життя [6]. Кожна країна, залежно від рівня економічного розвитку і соціальної стабільності та стану зовнішньоекономічної діяльності, може встановлювати свій рівень запасу. У США він становить 40% середньорічного споживання, що дає змогу не тільки забезпечувати надійну продовольчу безпеку, а й суттєво впливати на коливання світових цін на зерно.

Індикатор середньодушового виробництва зерна використовується для оцінки стану продовольчої безпеки окремих країн або економічної спільноти країн, а також для аналізу розвитку світового продовольчого ринку за певний проміжок часу. Він дає уявлення про те, чи всі верстви населення, незалежно від соціального статусу, мають можливість отримувати необхідну кількість продуктів харчування. Світовою практикою встановлено, що стабільна продовольча ситуація

досягається за виробництва 800 кг зерна в розрахунку на душу населення за календарний або сільськогосподарський рік, за якого задовольняються і потреби населення в продовольчих товарах, і потреби тваринництва у кормових продуктах.

У міжнародній статистиці продовольча безпека вимірюється рівнем калорійності добового раціону харчування населення з урахуванням його (раціону) особливостей, притаманних кожній нації. У процесі моніторингу стану продовольчої забезпеченості використовують енергетичний критерій (добова калорійність харчування людини). Критична межа становить половину від фізіологічної норми середньостатистичної людини (3000 ккал на добу). Виділяють три рівні добового споживання людиною енергії в процесі життєдіяльності: оптимальний (2500–3500 ккал), недостатній (1500–2500 ккал); критичний (менше 1500 ккал) [7].

Основою для оцінки загроз продовольчої безпеки є її якісні або кількісні показники. Кількість продовольства на ринку характеризується такою економічною категорією, як пропозиція, а доступність продуктів харчування традиційно відображається попиту. Загалом, стан продовольчої безпеки країни можна охарактеризувати двома критеріями, які за своєю суттю характеризують стан пропозиції та попиту національного продовольчого ринку:

1. Рівноважна ринкова кількість продовольства повинна перевищувати мінімальну потребу в продуктах харчування всього населення країни;

2. Вартість нормативного раціону за ринковими цінами має бути нижчою за доходи всіх верств населення країни [13].

У свою чергу, критерії виражаються за допомогою відповідних показників-індикаторів, які є числовою характеристикою стану або динаміки змін продовольчої безпеки країни. На нашу думку, основними критеріями продовольчої безпеки є:

✓ ступінь задоволення фізіологічних потреб у компонентах та енергетичному складі харчового раціону;

✓ відповідність харчового раціону обмеженням за вмістом у продуктах шкідливих для здоров'я речовин;

✓ рівень фізичної та економічної доступності продовольства для різних категорій населення, включаючи спец споживачів;

✓ ступінь залежності продовольчого постачання країни та ресурсного забезпечення агропромислового комплексу від імпортних поставок;

✓ розміри стратегічних, оперативних запасів у співставленні з нормами потреб.

Для оцінки відповідності цим критеріям рівня продовольчої безпеки, який склався та прогнозується на перспективу, необхідною є розробка та моніторинг відповідних індикаторів, диференційованих за регіонами України. Як індикатор мінімального рівня харчування населення за кількістю, асортиментом, вмістом у харчовому раціоні поживних речовин і його енергетичної достатності використовується набір продуктів, узятий при розрахунку споживчого кошика. Індикатором, який відображає безпеку споживання продовольства, є гранично допустимий вміст у продуктах харчування шкідливих для здоров'я населення речовин [11]. Індикаторами безпеки продовольчої продукції є науково обґрунтовані показники вмісту (гранично допустимі межі впливу) у зазначеній продукції шкідливих для здоров'я і життя людини компонентів чи речовин хімічного, біологічного, радіаційного та будь-якого іншого походження, недотримання яких призводить до шкідливого впливу на здоров'я людини.

Індикаторами якості харчових продуктів і продовольчої сировини є комплекс ознак і властивостей, притаманних кожному виду харчового продукту чи продовольчої сировини, що визначають його харчову цінність і споживчі властивості та дають змогу ідентифікувати конкретний харчовий продукт чи продовольчу сировину.

Індикатори, які характеризують економічну доступність продовольства, є розміри та структура при існуючих цінах, доходах, а також ресурсах особистих (сімейних) і селянських(фермерських господарств) придбаних різними групами населення продовольчих товарів, порівняно з нормативними.

Вказані критерії виражаються через урахування таких груп індикаторів:

1) група індикаторів фактичного рівня і динаміки споживання продуктів харчування як в цілому, так і окремих видів, та диференціації їх по групах населення за різними ознаками;

2) група індикаторів рівня виробництва продуктів харчування і продовольчої сировини;

3) група індикаторів структури раціону харчування населення;

4) група індикаторів рівня самозабезпечення країни продовольством в цілому, в тому числі основними продуктами харчування [13].

Із критеріїв та комплексних індикаторів продовольчої безпеки виділимо:

– індикатори споживання основних продуктів харчування населення;

– коефіцієнти відповідності фактичних обсягів споживання основних продуктів харчування до розмірів мінімального раціону;

– коефіцієнт відповідності фактичних обсягів споживання основних макро- та мікроелементів до вимог мінімального раціону.

Окремі коефіцієнти можуть бути розраховані за середньостатистичними даними за регіонами України та стосовно найбідніших верств населення країни.

Рівень продовольчої безпеки за обсягом пропозиції на національному ринку продовольства можна визначити за допомогою таких індикаторів: а) індикатори обсягів виробництва основних продуктів харчування в розрахунку на душу населення країни; б) коефіцієнт відповідності обсягів виробництва основних продуктів харчування розмірам нормативного раціону; в) розміри перехідних запасів основних продуктів харчування в країні [12].

Перші дві групи індикаторів відбивають фактичний стан національного продовольчого ринку та рівень самозабезпеченості країни основними продуктами харчування. Остання підгрупа характеризує стабільність національного продовольчого ринку, його потенційні можливості щодо пом'якшення непередбачуваних проблем власною пропозицією. Це означає готовність держави до відведення та ліквідації порушень системи забезпечення країни та окремих її регіонів продуктами харчування при стихійних лихах або при інших надзвичайних ситуаціях.

Критеріями цього є достатні розміри та ефективні системи відновлення й використання стратегічних запасів. Стійкість поточного забезпечення продуктами харчування і стабільність кон'юнктури продовольчого ринку мають забезпечуватися оперативними продовольчими запасами.

Індикатором достатності державних регіональних стратегічних продовольчих запасів є гарантії продовольчої безпеки країни та регіонів, тривалість нормативного забезпечення населення основними продуктами харчування [2]. Аналогічно оцінюється розмір оперативних продовольчих резервів. Проте розрахунок розмірів перехідних запасів основних продуктів харчування в межах системи державної статистики залишається складним методологічним завданням.

Індикатори рівня продовольчої безпеки за обсягами попиту на національному ринку продовольства можна згрупувати так:

- індикатори обсягів витрат домогосподарств на продовольчі товари;
- коефіцієнт відповідності обсягів середніх витрат домогосподарств до розміру прожиткового мінімуму.

До цієї підгрупи також входить індикатор, який у світовій економічній практиці використовується як показник рівня життя

населення країни – частка витрат на придбання продуктів харчування в структурі сукупних витрат домогосподарств.

Важливим індикатором продовольчої безпеки є загальна частка вітчизняного та імпортного продовольства у споживанні країни та їх співвідношення в окремих пріоритетних видах продукції. Критерієм продовольчої самозабезпеченості і незалежності країни у світовій практиці визнається рівень задоволення потреб у продовольстві за рахунок власного виробництва не менше 80% і не більше 30% – за рахунок імпорту. 75–80% споживання основних видів продовольства припадає на вітчизняну продукцію. Як свідчить світовий досвід, дотримання зазначених пропорцій є передумовою забезпечення продовольчої безпеки країни, повного задоволення потреб населення в продуктах харчування відповідно до наукового обґрунтованих фізіологічних норм їх споживання.

Достатність продовольчого самозабезпечення країни має періодично встановлюватися у вигляді параметрів реальної питомої ваги основних видів вітчизняного продовольства в загальному обсязі його споживання, яке забезпечується за рахунок усіх джерел, включаючи сімейне виробництво, полювання, риболовство, збирання дикоростучих плодів, ягід і грибів.

Оцінка регіональної продовольчої безпеки ґрунтується на визначенні рівня споживання продовольчої продукції на душу населення, коефіцієнта забезпеченості регіону продовольством. Індикаторами регіональної продовольчої доступності є співвідношення фактичного і науково обґрунтованого рівнів споживання продовольства на душу населення, рівень купівельної спроможності населення. Визначальним фактором продовольчої доступності є ціна на різні види сільськогосподарської продукції. Для вимірювання цінової продовольчої доступності використовується продуктова купівельна спроможність середньої заробітної плати населення.

Девальвація гривні автоматично означає підвищення цін на імпортні товари на внутрішньому ринку. За незмінності ціни в іноземній валюті імпортери змушені збільшувати гуртові та роздрібні ціни пропорційно новому курсу. Різкий обвал курсу вдарив по гаманцю кожного – і пересічного споживача, і виробника. На підвищення роздрібно-вартості вітчизняних товарів вплинуть такі складові: імпортна сировина і логістика. У кожному конкретному продукті частка імпортних компонентів, які впливають на її собівартість, відрізняється. Це ж стосується і логістичних витрат. Як засвідчує практика, українські виробники намагаються 90% своїх додаткових витрат перекласти на плечі споживачів. Зменшувати власний прибуток вони не готові. Можна

очікувати, що ціни на продовольчі та промислові товари вітчизняного виробництва зростуть на 10–20%. Найбільше подорожчають товари середнього і преміального цінових сегментів. Але цей перегляд відбується дещо згодом. Девальвацію потрібно було здійснювати поступово ще кілька років тому. Якби курс був плаваючим останніми роками, то негативні очікування не виявилися би такими гострими сьогодні. Отож, нині загрозою продовольчій безпеці є критерії, що можуть характеризувати попит на продукти харчування, а саме: девальвація української гривні, підвищення цін на продукти харчування, зменшення грошових надходжень населення, зниження рівня заробітної плати. Причому через побоювання, що через кілька місяців буде ще дорожче, споживачі стимулюватимуть цей ріст. Негативний вплив ринок відчує в середньостроковій перспективі. За погіршення економічної ситуації – через 4–6 місяців – обсяги продажу загальмуються. У споживачів скоротиться вибір доступних товарів.

Віднедавня мережі значно розширили сегмент private label (власні торгові марки) у різних категоріях, одночасно взявши на себе більшість ризиків виробників. Зараз рітейлери ще більше переорієнтовуватимуться на продукцію private label, відмовляючись від відомих брендів або пропонуючи їм «місце на полиці» за вищими цінами.

Висновки. На нашу думку, до групи зовнішніх загроз продовольчій безпеці в Україні належать:

- ✓ девальвація гривні;
- ✓ втрата традиційних ринків збуту сільськогосподарської сировини і продовольчої продукції (країни СНД);
- ✓ посилення залежності від імпорту продовольства на міждержавному рівні з держав-членів Європейської спільноти;
- ✓ надмірна відкритість економіки та неконтрольоване ввезення значної кількості окремих видів продовольства через митниці України;
- ✓ входження до міжнародних торговельно-економічних зон (організацій);
- ✓ збільшення частки імпорту та загальних обсягів продовольчих ресурсів;
- ✓ цілеспрямована політика окремих держав щодо послаблення позицій України на світовому продовольчому ринку;
- ✓ суттєве відставання рівня життя від відповідних показників в розвинених країнах світу, що зокрема, негативно впливає на характер експортно-імпортних операцій господарюючих суб'єктів продовольчого комплексу;

✓ низький рівень використання міжнародних норм оцінки якості продукції.

Подолання зовнішніх загроз пов'язане з економічним зростанням країни, вирішенням внутрішніх політичних та економічних проблем. Основною умовою, яка визначає можливості забезпечення продовольчої безпеки країни, є підвищення стабільності виробництва в економіці; збільшення валового внутрішнього продукту (зокрема, підвищення в ньому частки оплати праці як умов зростання платоспроможного попиту на продовольство); вирівнювання рівня доходів соціальних груп населення (жителів міст й сільської місцевості).

Найнебезпечнішими є внутрішні загрози. Вони зумовлюються внутрішньо економічними проблемами, мають стійкий характер, обмежують одночасно інтереси декількох суб'єктів економічної діяльності, взаємно впливають один на одного, обумовлюють інші загрози. До групи внутрішніх загроз продовольчій безпеці належать:

- ✓ політична та економічна кризи;
- ✓ непослідовність і безсистемність у здійсненні аграрних реформ;
- ✓ недосконала структура зовнішньоекономічної діяльності агропромислового комплексу країни, орієнтована на вивіз сировини та ввезення готової продукції;
- ✓ нестабільність законодавчих і нормативно-правових умов;
- ✓ значне зменшення виробництва продукції сільського господарства та харчової промисловості;
- ✓ слаборозвинена інфраструктура продовольчого комплексу;
- ✓ недовіра інвестиційних процесів, криза платежів і неефективність фінансового регулювання;
- ✓ незадовільна матеріально-технічна база та техніко-технологічна відсталість виробничого процесу, особливо в сільському господарстві;
- ✓ відсутність цінового паритету на сільськогосподарську продукцію та промислову продукцію;
- ✓ недостатній рівень субсидування вітчизняних виробників;
- ✓ несприятливі природно-кліматичні умови;
- ✓ низький рівень знань і досвіду керівництва більшості господарюючих суб'єктів продовольчого комплексу;
- ✓ відсутність відпрацьованих механізмів державного регулювання виробництва, розподілу і споживання продовольства;
- ✓ поглиблення майнового розшарування, зниження життєвого рівня та платоспроможного попиту більшості населення і окремих соціальних груп.

Важливість аналізу та розробки методики оцінки розвитку продовольчого комплексу країни та її регіонів зумовлена необхідністю створення сприятливих умов для розвитку вітчизняного харчового виробництва, впровадження наукоємних технологій у галузі, зменшення залежності від імпортного постачання продовольства, перетворення агропромислового комплексу у високоефективний, експортоспроможний стабільний сектор економіки-забезпечення продовольчої безпеки.

1. Гойчук О. І. Продовольча безпека: монографія / О. І. Гойчук. – Житомир: Полісся, 2004. – 348 с.

2. Лукінов І. І. Про стратегію трансформації АПК і забезпечення продовольчої безпеки України. Економіка АПК / І. І. Лукінов. – № 8. – 2000. – С. 3–36.

3. Макаренко І. П. Економічна безпека України, макроекономічний аспект / І. П. Макаренко // Економіка і управління. – 2008. – № 2. – С. 11.

4. Мальований М. С. Екологія та збалансоване природокористування: навч. посібник / М. С. Мальований, Г. З. Леськів. – Херсон: Олді-Плюс, 2014. – 316 с.

5. Нижник О. М. Продовольча безпека: аналіз еколого-економічних проблем та шляхи їх вирішення / О. М. Нижник // Стратегія економічного розвитку України: наук. зб. – Вип. 4. – К.: КНУ, 2009. – С. 163–173.

6. Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>

7. Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року. Кабінет Міністрів України; Постанова, Програма, від 19.09.2007 № 1158. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1158-2007-p>

8. Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини: Закон України від 06.09.2005 № 2809-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/zn_20050906_2809.html

9. Сичевський М. П. Удосконалення організаційно-економічного механізму розвитку харчової промисловості України: монографія / М. П. Сичевський; за ред. С. І. Дорогунцова. – К.: Науковий світ, 2004. – 374 с.

10. Сохнич А. Я. Розвиток ринку екологічно чистої продукції сільськогосподарства в Україні / А. Я. Сохнич, І. П. Соловій, Я. М. Саврук // Економіка АПК. – 2008. – № 10. – С. 92–98.

11. Тернавська І. Б. Стратегія продовольчої безпеки регіону / І. Б. Тернавська. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/56/54>

12. Управління еколого-економічною безпекою України: кол. монографія / З. Б. Живко, О. Р. Сватюк, Г. З. Леськів та інші; за заг. ред. академіка НАНУ, д. е. н., проф. Р. І. Тринька. – Львів: Ліга-Прес, 2012.

13. Чечель О. М. Державне регулювання забезпечення продовольчої безпеки / О. М. Чечель // Економіка АПК. – № 8. – 2000. – С. 73–75.

Сватюк О. Р., Гургула Т. В. Критерии оценки продовольственной безопасности.

Обосновано особую роль и значение продовольственной сферы как одного из важных секторов экономики любой страны в обеспечении продуктами питания населения. Экономическую категорию «продовольственная безопасность» рассмотрено с позиций следующих многоуровневых иерархических уровней: международного (глобального) уровня; межгосударственного союза государств-членов Европейского сообщества (субрегионального) и государственного (национального). Обоснованы составляющие по определению уровня и критериев продовольственной безопасности на локальном и персональном уровнях, которые выражаются с помощью соответствующих показателей – индикаторов и является числовой характеристикой состояния или динамики изменений в стране. Определены группы внешних и внутренних угроз продовольственной безопасности в Украине.

Ключевые слова: *продовольственная безопасность, оценка уровня продовольственной безопасности страны, критерии и индикаторы продовольственной безопасности.*

Svatyuk O. R., Gurgula T. V. Criteria for assessing food security.

The article deals with the special role and importance of food sphere as an important sector of the economy of any country's food security of the population. The aim of the study is to outline the main criteria of assessment and ways to develop food security and their specific threats to the internal and external policies of the economic system. The economic category of «food security» is considered from the standpoint of these multilevel hierarchical levels: international (global) level, interstate Union Member States of the European Communities (sub) and public (national), which in turn has a lower order level, such as local (region, area) and Household (personal). At the local and personal levels the criteria of food security are defined, as expressed by means of indicators, and indicator is a numerical characteristic of the dynamic changes or food security. According to the legislative and regulatory framework the categories such as «foodstuff», «raw food», «food products», «low-quality food products», «food safety» are specified.

The basic components to determine the level of food security, food security indicators, criteria of food security are determined. The author defined the group of internal and external threats to food security in Ukraine.

Overcoming external threats is associated with economic growth of the country, solution of internal political and economic problems. The main condition that determines the possibility of food security, is to increase the stability of production in the economy, growth of domestic product (in particular, increasing its share of wages as the growth conditions of effective demand for food), alignment of income of social groups (residents and rural areas). The importance of analysis and design of methodology for assessing food complex of the country and its regions is due to the need to create favorable conditions for the development of domestic food production.

Key words: *food security, assessment of food security, criteria and indicators of food security.*

Стаття надійшла 12 лютого 2014 р.